

Тетяна ХОРОШКОВСЬКА

(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ В НЕУКРАЇНСЬКОМОВНИХ УЧНІВ

Формування вмінь і навичок усного мовлення – одне з важливих завдань уроків української мови, особливо в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин, у яких навчаються неукраїнськомовні учні (молдовани, поляки, росіяни, румуни, угорці).

Аналіз шкільної практики свідчить, що на уроках української мови в закладах освіти зазначеного типу основна увага зосереджена на засвоєнні знань, а мовленнєвими вміннями учні оволодівають недостатньою мірою. Хоча загальновідомо, що мова виявляється саме у мовленні. Відповідно навчання української мови має здійснюватись на основі пріоритетності мовленнєвого розвитку учнів, а не формування в них академічної системи мовних знань.

Ураховуючи те, що усне мовлення складається з двох взаємопов'язаних видів мовленнєвої діяльності (говоріння й аудіювання), з метою забезпечення мовленнєвого розвитку неукраїнськомовних учнів на уроках української мови проводиться цілеспрямована робота в таких основних напрямках: формування і розвиток умінь усно створювати власні висловлювання у формі монологу й діалогу (говоріння), умінь сприймати інформацію під час слухання (аудіювання), постійне збагачення мовлення учнів новими словами (словникова робота), формування та вдосконалення навичок правильно вимовляти звуки української мови відповідно до загальноприйнятих орфоепічних норм тощо.

Формування мовленнєвих умінь має здійснюватись з урахуванням вікових і психологічних особливостей учнів, психолінгвістичних особливостей засвоєння української мови як дру-

гої, результатів порівняльного аналізу мовних систем української та рідної мов, специфіки мовного середовища учнів, урахування попередніх знань, умінь і навичок школярів, здобутих на уроках рідної мови.

Порівняльний аналіз української та молдовської, польської, російської, румунської та угорської мов свідчить, що в їх фонетико-графічних, лексичних і граматичних системах є як спільні, так і відмінні риси. Тому на початковому етапі навчання української мови слід урахувати мовні явища, що:

- збігаються в обох мовах, навички вживання їх можна перенести з рідної мови на українську. Це, зокрема, поділ звуків на голосні й приголосні, глухі й тверді, позначення деяких звуків на письмі тощо;
- частково збігаються, навички вживання їх потребують корегування. Наприклад, вимова голосних [a], [o] і приголосних [г], [ж], [л] в угорській мові; відмінності в наголошенні українських і російських слів: *загадка* (укр.) – *зага́дка* (рос.), українських і польських: *чоловік* (укр.) – *człówiek* (пол.);
- відмінні або відсутні в рідній мові, навички вживання їх потрібно формувати. Наприклад, польській мові не властиві м'які [з'], [дз'], [р'], [с'], [ц'], [д'], [л'], [т'], угорській – кореляція звуків за твердістю – м'якістю, відсутні прийменники, немає категорії роду; відмінності у звучанні й лексичному значенні слів: *канікули* (укр.), *wakacje* (пол.), *vacanță* (рум.).

Формування умінь усного мовлення неукраїнськомовних учнів початкової школи на уроках української мови має здійснюватись на засадах особистісно орієнтованого, комунікативного й компетентнісного підходів, що задекларовані в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти та державних нормативних документах.